

ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย:
กรณีศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง*

STUDY OF AFFECTING FACTORS TOWARDS THAI'S SANG
ADMINISTRATION: A CASE STUDY OF PHATTHALUNG PROVINCE
SANGHA ADMINISTRATION

พระศรีธรรมประสารณ์ (สุทธิพล กิตติปาโล) (เอ็ดสุย),
พระเมธีวชิราภิรต, พระมหาวิชาญ กนต์สีโล
PhrasriThammapasat (Suttipol Kittipalo) (Eadsuy),
PhraMateewachirapirat, PhraMahawichan Kantasilo
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช, ประเทศไทย
Mahamakut Buddhist University, Srithammasakkaraj Campus, Thailand
*Corresponding author E-mail: sutthipol01254@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยเพื่อเปรียบเทียบศึกษาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุงและเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย: กรณีศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ปฏิบัติงานการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง จำนวน 153 รูป เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า:

1. แนวคิดและทฤษฎีประกอบด้วยแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตาม พ.ร.บ คณะสงฆ์และหน้าที่พระสังฆาธิการการบริหารกิจการของคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง

* Received February 3, 2024; Revised March 8, 2025; Accepted March 16, 2025

2. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในภาพรวมทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มีเพียงจุดการศึกษาทางเปรียญธรรมเท่านั้นที่มีความแตกต่างกันในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3. ข้อเสนอแนะปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยที่สำคัญคือ เน้นประสิทธิภาพ มีการวางแผนและวางนโยบาย ความสามัคคีปรองดอง ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ การกระจายอำนาจหน้าที่ ทำงานอย่างมีระบบ การสร้างเครือข่าย มีความประพฤติตามพระธรรมวินัยด้วยสมณะสาธูป อุดหนุน เสียสละ ทุ่มนะและที่สำคัญคือ ไม่ควรเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว

คำสำคัญ: การบริหารกิจการ, คณะสงฆ์, พระสังฆาธิการ

Abstract

The aims of this research paper are to compare and contrast the function of Sangha administration in Phatthalung Province, look into possible effects on the management of Thai Sangha affairs, and look into theoretical ideas connected to the management of Thai Sangha affairs. An examination of the 153 monks in the sample group and a case study on monastic business administration in Phatthalung Province. A questionnaire served as the research tool. Frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way ANOVA were employed for data analysis.

The research results found that:

1. Management concepts and theories, the administration of Thai Sangha affairs in accordance with the Sangha Act, and the responsibilities of the Sangha administration of the Sangha's affairs in Phatthalung Province are examples of related concepts and theories.

2. The Thai monastic system has excellent administration in each of the six areas. According to the results of the hypothesis test, the only factor that demonstrates a statistically significant difference in the management of the Thai monastic organization at the 0.05 significance level is the educational attainment of Pariyatti Dhamma (Pali studies).

3. Among the most important are the following: adherence to Dhamma-Vinaya (Buddhist discipline) with proper monastic conduct; patience; self-sacrifice; dedication; unity and harmony; cooperation in carrying out duties;

decentralization of responsibilities; systematic work processes; network building; and, most importantly, avoiding self-interest.

Keywords: Administration, Thai's Sang, Sangha

บทนำ

สมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงประกาศพุทธศาสนาไปทั่วชมพูทวีปจนมีความเจริญรุ่งเรือง จำนวนพระสงฆ์เพิ่มมากขึ้น พระพุทธเจ้าทรงกำหนดแนวทางในการปฏิบัติที่จะอยู่ร่วมกันของสาวกจำนวนมาก ทรงบริหารปกครองพระสงฆ์แบบพอปกครองลูกโดยอาศัยหลักพระธรรมวินัยเป็นเสมือนธรรมนูญการปกครองและทรงกำหนดคุณสมบัติของกุลบุตรผู้เข้ารับการอุปสมบท เมื่อเข้าอุปสมบททรงมอบหมายให้พระอุปัชฌาย์ทำธุระหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนข้อวัตรปฏิบัติต่าง ๆ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก (วิ.ม. (ไทย) 4/65/81.) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงเห็นถึงความสำคัญ แม้ในเบื้องต้นจะเน้นไปที่การฝึกมารยาทหรือความมีระเบียบเรียบร้อยเรื่องความเป็นอยู่ จากพุทธดำรัสสอนญาติการถือพระอุปัชฌาย์เปรียบเสมือนพระสังฆาธิการในยุคปัจจุบันแสดงว่าทรงมีพระประสงค์ให้ร่วมกันดูแลบริหารคณะสงฆ์ให้มีความกลมเกลียว นำมาซึ่งความเจริญของอภิปุญญทั้งสองฝ่าย จึงกล่าวได้ว่า การถือพระอุปัชฌาย์มีส่วนสำคัญในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เกิดความสงบเรียบร้อย เกิดความสมานสามัคคีกันในหมู่สงฆ์ จนเป็นจารีตประเพณีและต้องอาศัยอำนาจรัฐมาเป็นพื้นฐานในการเกื้อหนุน เมื่อเกิดความความขัดแย้งก็ต้องพึ่งพาอำนาจรัฐในการแก้ไขโดยทำสังคายนา

ความเจริญทางพระพุทธศาสนาแผ่ขยายไปในดินแดนต่าง ๆ การบริหารคณะสงฆ์ได้ดำเนินสืบผ่านมาด้วยลักษณะนี้และเป็นที่ยอมรับของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ตลอดทั้งองค์ประชุมของประเทศที่ยอมรับเพราะคณะสงฆ์ได้ดำเนินกิจการคณะสงฆ์และกิจการพระศาสนาอันเป็นประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่ไพศาลแก่คณะสงฆ์และประเทศชาติจนถึงในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระมหากษัตริย์ทรงมอบอำนาจรัฐเพื่อให้จัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ขึ้นเป็นครั้งแรก ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 8 ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484 ขึ้น และทรงยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับแรกเพื่อให้จัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่จึงทำให้วัดเป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น ที่อยู่ของภิกษุสามเณร ประกอบศาสนกิจภายในวัดมีวิหาร อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิ เมาส์ใช้สำหรับประกอบศาสนพิธีต่าง ๆ (สมคิด จิระทัศนกุล, 2544) แต่การแบ่งเขตภายในวัดออกเป็น 2 ส่วนคือ พุทธาวาสและสังฆาวาสในเขตสังฆาวาสจะเป็นส่วนกุฏิสงฆ์โดยมีพระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติประกาศและพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช โดยมีหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลพระสังฆาธิการจึงมีบทบาทสำคัญจึงนับว่าพระสังฆาธิการเป็นผู้รโลงพระพุทธศาสนาให้อย่างยืน ดังที่ได้ระบุความสำคัญของพระสังฆาธิการไว้ว่าพระพุทธศาสนา

เป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไป ก็ด้วยต้องอาศัยพระสงฆ์หรือพระสงฆ์สำคัญจากคำกล่าวนี้แสดงว่า พระสงฆ์หรือพระสงฆ์ทุกระดับเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชน แต่ข้อเท็จจริงโครงสร้างการบริหารและการจัดรูปแบบการบริหารของคณะสงฆ์ไทยส่วนภูมิภาคยังรวมศูนย์อยู่ที่จังหวัดจึงเป็นเหตุให้เจ้าคณะจังหวัดต้องทำงานรับผิดชอบบริหารกิจการในหลายในพื้นที่เพียงองค์เดียว ไม่มีคณะทำงานหรือมีองค์กรมารองรับเพื่อสนับสนุนงาน ไม่มีองค์กรในการตรวจสอบการทำงานและยังพบว่าเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาส มีอำนาจสูงสุดในการปกครองวัดในเขตของตนแต่เพียงผู้เดียว การรวมศูนย์อำนาจของการบริหารกิจการคณะสงฆ์เช่นนี้เกิดมาจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 จึงส่งผลให้การทำงานไม่ต่อเนื่องเป็นผลทำให้กิจการคณะสงฆ์ขาดประสิทธิภาพเพราะขาดเครื่องมือหรือกลไกที่จะสนองงานอื่นให้ได้ผล (กองแผนงาน กรมการศาสนา, 2542) การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาเป็นการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันสงฆ์และการดำรงอยู่ของคณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทน เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่และถ่ายทอดพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ อีกทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักถึงหน้าที่ของตนในฐานะพุทธบริษัทอีกด้วย เมื่อเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าแล้วก็มีวิธีแสดงออกหลายอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชาวพุทธมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลลูกบุตรชาวพุทธจะต้องหาโอกาสบรรพชาอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการยังมลทินให้ออกไป (พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม, 2530) ฉะนั้นพระสงฆ์หรือพระสงฆ์จึงมีบทบาทและหน้าที่การบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วยด้านการปกครอง ศาสนศึกษา ศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งพระสงฆ์หรือพระสงฆ์ทุกระดับมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์และยังต้องปรับบทบาทให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเอง (กองการศึกษา กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ, 2541)

จากฐานข้อมูลรายงานทะเบียนวัดจังหวัดพัทลุง พบว่า มีวัดในพื้นที่จังหวัดพัทลุงจำนวน 249 วัด สำนักสงฆ์จำนวน 49 แห่งและปัจจุบันการพัฒนาวัดซึ่งเป็นสถาบันของศาสนาพุทธโดยรวม เป็นการพัฒนาด้านวัดมากกว่าหน้าที่หลัก ได้แก่ การสั่งสอนอบรมตักเตือน ชี้นำชุมชน ให้มาอยู่ในขอบข่ายของศีลธรรมอันดีงามที่สังคมไทยคาดหวัง นอกจากนี้ยังเป็นสื่อในด้านจิตใจแก่เยาวชนโดยเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังเหตุผลความจำเป็นในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 กล่าวถึง สังคมไทยมีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมและการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริตและการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ จังหวัดพัทลุงมีวัดที่ขึ้นทะเบียนของกรมการศาสนา มีเจ้าคณะพระสงฆ์หรือพระสงฆ์ที่ต้องบริหารให้กิจการคณะสงฆ์เป็นไปด้วยดี มีความถูกต้องดีงาม มีความเหมาะสม มีความบริสุทธิ์ มีความยุติธรรม มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย อีกทั้งทั้งยังต้อง

ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพสังคมปัจจุบัน โดยพระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการปกครอง คณะสงฆ์หรือบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการ บังคับถึงความสำเร็จในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบต่อไป

ดังนั้นจากปัญหาที่เกิด กล่าวคือ โครงสร้างการบริหารและการจัดรูปแบบการบริหาร ของคณะสงฆ์ไทยยังเป็นการรวมศูนย์ เจ้าคณะจังหวัดบริหารกิจการในหลายในพื้นที่เพียง องค์เดียว ไม่มีคณะทำงาน รวมถึงขาดองค์การในการตรวจสอบการทำงานอย่างจริงจังและยัง พบว่ามีอำนาจสูงสุดในการปกครองวัดในเขตของตนแต่เพียงผู้เดียว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าจากปัญหาดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย: กรณีศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนดำเนินงาน และพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุงและการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยให้มีความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบศึกษาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย: กรณีศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรคือ พระสังฆาธิการในจังหวัดพัทลุง จำนวน 267 รูป (พระสังฆาธิการใน จังหวัดพัทลุง ทั้งฝ่ายธรรมยุตและมหานิกาย ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาส) จากการเปิดตารางของทาโร ยามาเน่ (ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2554) ในระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 153 รูป และทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจสอบความถูกต้อง ความครอบคลุมของเนื้อหาและความเที่ยงตรงเพื่อ แก้ไขปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นมาหาค่าดัชนี ความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ (IOC) ได้ค่า IOC มากกว่า 0.5 ขึ้นไปทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช เพื่อขออนุญาตต่อเจ้าคณะจังหวัดพัทลุงทั้งฝ่ายธรรมยุตและมหานิกายในการทำการเก็บ รวบรวมข้อมูลกับพระสังฆาธิการในจังหวัดพัทลุงและผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามให้กับ กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองและรับกลับคืนด้วยตนเองทั้งหมด 100%

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยสถิติที่ใช้คือ สถิติพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนสถิติอ้างอิงประกอบด้วย การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และในกรณีที่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุด (Scheffe')

ผลการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย จากการศึกษา พบว่า มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตาม พ.ร.บ คณะสงฆ์และหน้าที่พระสังฆาธิการ การบริหารกิจการของคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง

การเปรียบเทียบบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คณะสงฆ์จังหวัดพัทลุงมีพระภิกษุมากที่สุด 5-10 พรรษา และ 11-15 พรรษา มีจำนวนเท่ากันคือ 42 รูป คิดเป็นร้อยละ 27.45 มีวุฒิการศึกษาทางสายสามัญระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 50 รูป คิดเป็นร้อยละ 32.70 มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นเอกมากที่สุด จำนวน 96 รูป คิดเป็นร้อยละ 62.75 มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมระดับไม่มีวุฒิเปรียญธรรม มากที่สุด จำนวน 103 รูป คิดเป็นร้อยละ 67.32

2. บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง (ภาพรวม)

ข้อ	บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์	ระดับบทบาท		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการปกครอง	4.37	0.570	มาก
2	ด้านการศาสนศึกษา	4.26	0.538	มาก
3	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	4.05	0.713	มาก
4	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	4.07	0.561	มาก
5	ด้านสาธารณูปการ	4.31	0.578	มาก
6	ด้านสาธารณสงเคราะห์	4.29	0.519	มาก
รวม		4.22	0.541	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง (ภาพรวม) ทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดซึ่งอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านการปกครองคณะสงฆ์ รองลงมาคือ ด้านที่ 5 ด้านการสาธารณูปการ ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านที่ 3 ด้านการศึกษาสงเคราะห์และเมื่อแยกออกเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านการปกครอง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 2 บริหารกิจการวัดให้เจริญก้าวหน้า เป็นศาสนสถานที่สัปปายะ นำเลื่อมใสศรัทธา รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ 1 ปกครองคณะสงฆ์ด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ตามหลักพระธรรมวินัยและด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ข้อที่ 7 ทานจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย 2) ด้านการศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 2 ควบคุมดูแลตรวจสอบการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมให้เป็นไปตามแบบแผน รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ 7 ได้ยกย่องเชิดชูเกียรติครูผู้สอนพระปริยัติธรรมเปรียญธรรมให้มีขวัญ กำลังใจและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 6 ได้สนับสนุนส่งเสริมให้มีการอบรมนักเรียนบาลีก่อนสอบ 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 5 ให้ความสนับสนุนช่วยเหลืออุปกรณ์การศึกษา แก่โรงเรียน รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ 6 ได้ช่วยพัฒนาให้คำปรึกษาสถานศึกษาของรัฐเอกชนและ ข้อที่ 1 ได้ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กเยาวชนในทุกระดับชั้นและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 4 ได้ส่งเสริมสนับสนุนศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 1 ได้จัดอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจในศีลจารวัตร การปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีทางพระพุทธศาสนา รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ 2 ได้จัดเทศนาสั่งสอน ประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 6 ได้เผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อ เทคโนโลยี 5) ด้านสาธารณูปการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ 5 ได้ขจัดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้าน ซึ่งมี สาธารณูปการเป็นเหตุ รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ 2 ได้ดูแลการก่อสร้าง บำรุงรักษาอนุรักษ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นความเป็นไทยและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 6 ได้จัดการดูแล วางระบบในการป้องกันโบราณวัตถุโบราณสถานไม่ให้ชำรุด สูญหาย และ 6) ด้านสาธารณ สงเคราะห์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 3 ได้อำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ และ รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 7 ให้ความสะดวกในการใช้สถานที่ในการสงเคราะห์ประชาชนและด้านที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 4 สนับสนุนส่งเสริมในด้านการประกอบสัมมาอาชีพแก่ประชาชน

2. การเปรียบเทียบบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง เมื่อจำแนกตามพรชษา วุฒิการศึกษาทางสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรมและวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ค่าแปรปรวน โดยรวมทั้ง 6 ด้าน จำแนกตามพรชษา

ค่าความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.65	3	0.22	0.74	0.53
ภายในกลุ่ม	43.76	149	0.29		
รวม	44.41	152			

จากตารางที่ 2 การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง เมื่อจำแนกตามพรชษา พบว่า บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมทั้ง 6 ด้าน ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์ค่าแปรปรวน โดยรวมทั้ง 6 ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ

ค่าความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	1.90	3	0.63	1.25	1.29
ภายในกลุ่ม	75.43	149	0.51		
รวม	77.33	152			

จากตารางที่ 3 การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางสายสามัญ พบว่า บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมทั้ง 6 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ค่าแปรปรวน โดยรวมทั้ง 6 ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

ค่าความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	0.071	2	0.036	0.121	0.887
ภายในกลุ่ม	44.339	150	0.296		
รวม	44.410	152			

จากตารางที่ 4 การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม พบว่า บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมทั้ง 6 ด้าน ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ค่าแปรปรวน โดยรวมทั้ง 6 ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

ค่าความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ระหว่างกลุ่ม	6.152	3	2.051	7.986	0.000
ภายในกลุ่ม	38.259	149	0.257		
รวม	44.410	152			

จากตารางที่ 5 การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม พบว่า บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมทั้ง 6 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ข้อเสนอแนะปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย: กรณีศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง

ข้อเสนอแนะปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยจังหวัดพัทลุง เมื่อกล่าวโดยภาพรวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยจังหวัดพัทลุง” อยู่ในระดับมาก มีระบบระเบียบในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย: กรณีศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง” คณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน มีประสิทธิภาพดี ยังมีการวางแผนและวางนโยบาย ตลอดจนบุคลากรมีความสามัคคีปรองดองและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองในการบริหารกิจการเป็นอย่างดีและเข้มแข็งจึงส่งผลให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยจังหวัดพัทลุงมีประสิทธิภาพดี ดังนั้นพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุงทุกตำแหน่ง ทุกหน้าที่ควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่ กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัดพัทลุงอย่างเหมาะสม ประกอบกับควรทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกันและมีเครือข่ายร่วมมือกันมีเครื่องมือ สื่อ อุปกรณ์และการติดต่อสื่อสารอย่างต่อเนื่องกันโดยใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความประพฤติตามพระธรรมวินัยที่ดั่งงามด้วยสมณะสาธูป มีความอดทน เสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง อีกทั้งไม่มีความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ทำงานเพื่อหวังผลตอบแทน ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาต่อไป

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย: กรณีศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง” จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณูปการ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านการปกครอง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองมากที่สุดในเรื่องบริหารกิจการวัดให้เจริญก้าวหน้า เป็นศาสนสถานที่สัปปายะน่าเลื่อมใสศรัทธา ข้อค้นพบดังกล่าวนี้ได้อสอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ทัศนะในเรื่องการปกครองหรือการบริหารตามทัศนะของพระพุทธศาสนาว่าการปกครองตามความหมายในพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การปกครองและความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้นมีใช้จุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัยคือสภาพเอื้อ เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษาหรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษา จึงถือคติได้ว่าการปกครองที่มีขึ้นเป็นเรื่องของการศึกษาและเพื่อการศึกษาทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษาก็ต้องปกครองด้วยอำนาจ เมื่อปกครองด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิปักษ์ที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้การปกครองแบบใช้อำนาจจึงก่อให้เกิดปัญหา เริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้นไป ทำให้ยังต้องเพิ่มการใช้อำนาจ ใช้อำนาจ และจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับ ไม่ใช้การปกครองแบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2531)

ด้านการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า การควบคุมดูแลตรวจสอบการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมให้เป็นไปตามแบบแผน ข้อค้นพบดังกล่าวนี้ได้อสอดคล้องกับพระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมในปัจจุบัน ยังไม่เพียงพอที่จะเตรียมบุคคลในพระศาสนาให้มีความพร้อมที่จะรักษาพระศาสนาไว้ได้หลักสูตรที่มีอยู่ก็มีขอบเขตคับแคบและจำกัดอย่างเดียวเพราะฉะนั้นจะต้องมีการปรับปรุงคุณภาพปรับปรุงเนื้อหา ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อสภาวการณ์ เพื่อให้พระสงฆ์มีความรู้เท่าทันต่อสภาพปัจจุบัน และสามารถที่จะนำความรู้ทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่ให้คนในสังคมปัจจุบันนี้เข้าใจมองเห็นคุณค่าและใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ และในแง่ขอบเขตของการศึกษา นอกจากปรับปรุงเนื้อหาของวิชาแล้ว จะต้องขยายขอบเขตวิชาให้กว้างออกไปอีก เพราะการศึกษาศาสนานั้น จะศึกษาเฉพาะตัวพระพุทธศาสนาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ จำเป็นต้องอาศัยหลักวิชาการอื่น ๆ เช่น อักษรศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และประวัติศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นบุรพภาคของผู้ที่จะศึกษาธรรมขั้นสูงต่อไป (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2531)

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการศึกษาสงเคราะห์มากที่สุดในเรื่องให้ความสนับสนุนช่วยเหลืออุปกรณ์การศึกษาแก่โรงเรียน ข้อค้นพบดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ พระราชสีมาภรณ์ (นวล เขมสจจวาทิ) กล่าวว่า การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจาก การศาสนศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาหรือกระบวนการศึกษาสงเคราะห์ปวงชนทั้งก่อนวัยเรียน ในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่าง ๆ ตามสมควร และการศึกษาสงเคราะห์ถือว่าเป็นบทบาทและภารกิจของภิกษุสงฆ์ที่สำคัญประการหนึ่ง (พระราชสีมาภรณ์ (นวล เขมสจจวาทิ), 2539)

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่าด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มากที่สุดในเรื่องได้จัดอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจในศีลาจารวัตร การปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีทางพระพุทธศาสนา ข้อค้นพบดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร) ให้ความหมายของการเผยแผ่เป็นการสื่อสารเพื่อการพัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจให้มีความเคารพเลื่อมใส ยำเกรงในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามสมควรแห่งการปฏิบัติ นั้น เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก เป็นศาสนาแห่งสันติภาพของโลกและสันติภาพแห่งโลกสากล สมดังพระดำริที่จะส่งพระอรหันต์สาวก 60 รูป ออกไปเผยแผ่พุทธธรรมให้ชาวโลกได้รับรู้จึงได้ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า “จรธ ภิกขเว จาริกิ พุทฺชนหิตาย พุทฺชนสุขาย โลกานุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसान” แปลว่า ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงเที่ยวไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มากเพื่ออนุเคราะห์โลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่เหล่าทวยเทพและมนุษย์ และให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามที่พระองค์ทรงประสงค์ว่า 3 ประการคือ ทิฏฐธรรมมิกัตถะ สัมปรายิกัตถะและปรมัตถะ (พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร), 2547)

ด้านสาธารณูปการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่าด้านสาธารณูปการมากที่สุดในเรื่องได้จัดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้าน ซึ่งมีสาธารณูปการเป็นเหตุข้อค้นพบดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ) ได้ให้ความหมายของการสาธารณูปการ หมายถึง การช่วยเหลือ อุทหนุนหรือเกื้อกูล คนส่วนมากหรือคนทั่วไปหรือกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการวัดให้อยู่ในความเรียบร้อยเป็นงานเกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของวัด ได้แก่ การก่อสร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุ และศาสนสถานในวัดเรียบร้อยดีงาม ได้แก่ การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2540)

ด้านสาธารณสงเคราะห์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า การศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อกรณีศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเรื่องได้อำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ ข้อค้นพบดังกล่าวนี้ได้อสอดคล้องกับ พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ) กล่าวถึง ความสำคัญของภารกิจด้านนี้ว่า การสาธารณสงเคราะห์เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายกทายิกาของวัดหรือประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้านและบ้านอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคมพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะจัดได้ พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ), (2538)

การเปรียบเทียบบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย: กรณีศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง” เมื่อจำแนกตาม 1) พรรษา พบว่า พระสังฆาธิการที่มีจำนวนพรรษาต่างกันมีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดพัทลุงโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากพระสังฆาธิการจังหวัดพัทลุงส่วนใหญ่เป็นพระเถระมีจำนวนพรรษามากจึงมีบทบาทและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการในระดับเดียวกัน จึงทำให้มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชนดล นาคพิพัฒน์ ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีจำนวนพรรษาที่แตกต่างกันมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่าง 2) วุฒิการศึกษาทางการศึกษาสามัญ พระสังฆาธิการที่มีวุฒิทางการศึกษาสายสามัญต่างกันมีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากเพราะว่าพระสังฆาธิการทุกรูปที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นพระสังฆาธิการต้องมีคุณสมบัติของพระสังฆาธิการ เช่น มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง มีความรู้ความสามารถสมควรแก่ตำแหน่งมีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย เป็นผู้ฉลาดในการปกครองสงฆ์เป็นต้น จึงทำให้มีบทบาทบริหารคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน (พระชนดล นาคพิพัฒน์, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาณเตียร วรธมโม (ซ้ายเกลี้ยง) วิจัยเรื่องบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา พบว่า พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่ง วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ วุฒิทางการศึกษาทางธรรมและวุฒิทางการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกันมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน 3) วุฒิการศึกษาทางธรรม พบว่า พระสังฆาธิการที่มีวุฒิทางการศึกษาทางธรรมต่างกันมีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการโดยรวมไม่แตกต่างกันซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากเพราะว่าพระสังฆาธิการส่วนใหญ่จบนักธรรมชั้นเอกจึงมีแนวความคิดและประสบการณ์ในบทบาทหน้าที่ไม่แตกต่างกันจึงทำให้ระดับการศึกษาแผนกธรรมไม่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย (พระมหาณเตียร วรธมโม (ซ้ายเกลี้ยง), 2552) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาประสิทธิ์

กระทรวง ได้วิจัยเรื่องบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษที่มีระดับการศึกษาแผนกธรรมต่างกันมีบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนไม่แตกต่างกัน และ 4) วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม พบว่า พระสงฆ์ที่มีการที่มีวุฒิทางการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกันมีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากเพราะว่าความรู้ในส่วนของการศึกษาทางเปรียญธรรมในปัจจุบัน ได้ถูกจัดเป็นสมณศักดิ์ประเภทหนึ่งเพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูพระภิกษุสามเณร ผู้สนใจใฝ่ศึกษา แต่การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยนั้นไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องของความรู้ทางเปรียญธรรมมากนัก แต่มุ่งในเรื่องของความรู้ความสามารถในการบริหารกิจการ (พระมหาประสิทธิ์ สระทอง, 2548) ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของ พระมหาขวลิต ชาติเมธี (คงแก้ว) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษาเฉพาะกรณี พระสงฆ์ในการ จังหวัดภูเก็ต พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดภูเก็ตไม่แตกต่างกัน (พระมหาขวลิต ชาติเมธี (คงแก้ว), 2552)

สรุป

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยของพระสงฆ์จังหวัดพัทลุงโดยรวมทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดซึ่งมาค่าแปลผลอยู่ในระดับมากได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านการปกครองคณะสงฆ์ รองลงมาคือ ด้านที่ 5 ด้านการสาธารณูปการซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากได้แก่ ด้านที่ 3 ด้านการศึกษาสงเคราะห์และเมื่อแยกออกเป็นรายด้าน ส่วนผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มีเพียงวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมเท่านั้นที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญและเสนอแนะที่สำคัญคือ ให้ความสำคัญต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยเฉพาะด้านการปกครองและด้านการศาสนศึกษาให้สำคัญมากที่สุด ทั้งนี้การบริหารทั้ง 6 ด้าน มีประสิทธิภาพดี มีการวางแผนและวางนโยบาย ตลอดจนบุคลากรมีความสามัคคีปรองดองและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองในการบริหารกิจการเป็นอย่างดีและเข้มแข็ง ดังนั้นพระสงฆ์ของคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุงทุกตำแหน่งทุกหน้าที่ควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัดพัทลุงอย่างเหมาะสมประกอบกับควรทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกัน รวมถึงการสร้างเครือข่ายร่วมมือกัน มีความประพฤติตามพระธรรมวินัยที่ติงามด้วยสมณะสาธูป มีความอดทน เสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง อีกทั้งไม่ควรเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวและเมื่อนำไปปฏิบัติดังกล่าวก็นจะทำให้การบริหารกิจการในคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมคณะสงฆ์โดยเฉพาะพระที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงเพื่อสร้างภาวะผู้นำในการบริหารคณะสงฆ์พัทลุง
2. คณะสงฆ์ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากร ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบายวางแผนงานและดำเนินกิจกรรมในงาน เพื่อให้งานมีความสำเร็จ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย: กรณีศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง ” และในจังหวัดอื่น ๆ
2. ควรศึกษาการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย: กรณีศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพัทลุง ” ในการปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรทั้ง 6 เพียงด้านใดด้านหนึ่งในระดับจังหวัดหรือระดับภาค
3. ควรศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดโดยการประยุกต์ตามหลักธรรมาภิบาลหรือหลักธรรมอื่น ๆ ในพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- กองแผนงาน กรมการศาสนา. (2542). คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์ 2540. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กองศาสนาศึกษา กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ. (2541). แนวทางการพัฒนาพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2540). การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2531). ทิศทางการศึกษาของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระชนดล นาคสุวณโณ. (2551). การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์. ใน วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม). (2530). ธรรมบทวิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร: ไทยรายวัน.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2539). นิติศาสตร์แนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร). (2547). คม ชัด ลึก เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.

- พระมหาชวลิต ชาติเมธี (คงแก้ว). (2552). บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาประสิทธิ์ สระทอง. (2548). บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรังคู้ จังหวัดศรีสะเกษ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระมหามณเฑียร วรธมโม (ซ้ายเกลี้ยง). (2552). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารคณะสงฆ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ). (2538). การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระราชสีมาภรณ์ (นวล เขมสจจวาทิ). (2539). พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระศาสนาและสังคม. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.
- สงศรี ชมพวงค์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครศรีธรรมราช: วีพีเอส.
- สมคิด จิระทัศนกุล. (2541). วัด: พุทธศาสนสถาปัตยกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

